

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.99

8-34

ԱՐԿԱՆԻ ԾԱՏՈՒՄԵՆ

ԱՐԿԱՆԻ ԾԱՏՈՒՄԵՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

PM.
-5942

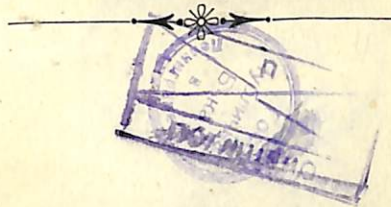
Handwritten signature
19 NOV 1911

891.99
8-34

ԱՆՔՍԱՆԻՐ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

891.99 40786-63
8-34

ԳՐԶԻ ՀԱՆԱՔՆԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ
ՏՊԱՐԱՆ Ք. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆԻ
1901.

14 MAY 2013

35110

Дозволено цензурою, С.-Петербургъ, 31 Января 1901 г.

40766-63

Тип. Х. Бархударовой, Москва, Срѣтен., Мясной пер., д. Бѣлева.

Գրնա, իմ գրքերիկ, ալ գրքիս հանաք,
Խօսիր մարդկանց հետ դու հանաքներով.
Շատերի սրբտին կրիինես դանակ...
Շատերն էլ, գուցէ, կունդունեն սիրով:

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾՆԵՐ

Ամեն ազգումն էլ — ո՞վ չըզիտէ այդ —
Որ կան հարուստներ՝ յայտնի ու անյայտ.
Եւ նա՛ է ազգում՝ մեծ անուն հանում,
Ով մեծ ցաւերն է ազգի զարմանում:

Միայն մեր կեանքում — զարմանալի՛ բան —
Պատիւ է խընդրում ամեն լիք զըրպան.
Եւ կան Կրեստներ՝ մեծ անուն հանած,
Բայց ազգի օգտին կորեկ չեն ցանած...

Թ Ո Ւ Ք Ը

Ասում են — Թուքը հյժ է զօրաւոր,
Մարդուն կարող է իր պատուից զրոյել.
Բայց տեսէք, մեր մէջ... նա է պատուաւոր,
Ով միշտ երեսը թըքոյն է լուացել...

Մ Ե Ծ Վ Ի Շ Տ

Ասա՛, հայ աղջիկ, ի՞նչի ես տրտում,
Ի՞նչ ցաւ ու դարդ կայ քո մատաղ սրտում.
Ի՞նչի ես այդպէս յուսահատ լալիս,
Մաղերրդ փետում, զըլիսիդ վայ տալիս.
Արդեօք քո ընտրած սիրահարն է քեզ
Անողորմ խոցել ու դարձրել հրես...
Թէ՛ անգին ծնողքի կամ ազնիւ եղբօր
Մահն ես դու ողբում՝ այդպէս սրգաւոր...
Արդեօք այս տըխուր, այս սև օրերին
Քո զըժբախտ ազգի ցաւերն են խորին
Քեզ այդպէս յուզել, պըղտորել հոգիդ,
Խըլել քո դէմքից կուսական ժրպիս...

Աստ ինձ, աստ, քո սրբտի գաղտնիք,
Գուցէ, քո ցաւին մի ճար կայ, աղջիկ...
— «Ախ, մի ժամից յիտ հիւր պիտի գընամ,
Կոյսը հառաչեց՝ արցունքն աչերում.
«Իսկ զերձակուհիս— այդ կինն անդգամ—
«Դեռ մինչև հիմայ շորքս չի բերում...»:

ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԱԹՈՒ

Ես զիտեմ կեանքում աթոռ մեծութեան.
Խաչեր ու աստղեր շարէշար վերան...
Ով այդ աթոռին հասնել ուզենայ,
Երկու յատկութիւն պէտք է ունենայ—
Մեծի առաջև խոնարհուիլ զողմի...
Մեծի յետևից կամայցուկ սողալ...:

ՀԱՅ ԲԱՀԱՆԱՅ

Մանրավաճառի նա խանութ բացեց,
Ծախում էր կոճակ, ասեղ ու մաստակ,
Բայց առուտուրին խելքը չըպատեց,
Փակեց խանութը, չունեցաւ վաստակ:

Նա շատ թափառեց, դէս ու դէն ընկաւ,
Որ կհանքում իրան մի ապրուստ ձարի,
Բայց իզո՛ւր... ո՛չ մի բանի պէտք չեկաւ.
Զուխտ էշին բաժնեւ չէր կարող դարի...

Վերջը ճարահատ, երբ տեսաւ որ էլ
Մարդ չի դառնարու, յոյսն էլ է կորել:
Հայոց («այբուբէն») նա անգիր արաւ
Եւ ազգի գըլխին քահանայ դառաւ...

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻ

Մեղքից փրկուելու կայ հեշտ ճանապարհ.
Շատերն են կանգնած այդ ճանապարհում—
Աջ ձեռքով նրբանք քանդում են աշխարհ,
Զախ ձեռքով ժամում մոմեր են վառում...

Ա Ղ Մ Ո Ւ Կ

Ուղղում ես անուն, որ հասնի երկինք,
Խօսի՛ր բարձրաձայն, հանի՛ր մեծ աղմուկ.
Եւ երբ պահանջեն քեզնից գործ, քրքախնք—
Կոկորդիլոսի՛ թափիր արտասուք...

Հայ արտում ո՛վ լուռ քրքախնք է թափում,
Բախտը նրան է չարաչա՛ր խաբում...

Մ Ի Զ Ի Ի Ե Ե Ի Խ Ո Ւ Ի Դ

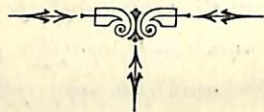
Գարնան ջերմ օրին մայր-երկրի երես
Ջերմ գործի ելան արի մրջյուններ.
Վաղեցին հա՛ դէն, վաղեցին հա՛ դէս,
Որպէս ժրածան, անխոնջ մըշակներ:

Եւ կարճ միջոցում, պարտիզի խորքում
Կանգնեցին մի տուն — հողաշէն թըմբիկ,
Եւ ապրում էին ամենքն այդ շէնքում,
Սոսես, մի սիրով կապուած ընտանիք:

Բայց մի օր (աւանդ, երկրի երեսից
Չարն է անպակաս) խրղճուկ մրջյուններ
Յոգնած, ուժասպառ տուն գալով գործից,
Տեսան տունն իրանց քանդուած ու աւեր...

Ստորերկրեայ ճամբով, Թաքուն գողի պէս,
Սուսիկ փորելով սիրուն շէնքի տակ,
Լոյս-արևն ատող խրլուրդն էր այդպէս
Խեղճ մըջիւնների աւերել վաստակ:

Լոյսի մըշակներ, երբ կեանքի գարնան
Գործի էք ելնում, դուք մի՛ մոռանաք,
Որ մեզնում նոյնպէս խրլուրդներ շատ կան—
Թաքուն փոս փորող ամեն գործի տակ...

ԿԵԱՆՔԻ ԽԵՃՈՑ-ԷՈՒՄ

Թէ կեանքի խընջոյք հիւր զընաս ոտով,
Կասն. «Տեղ չըկայ» — և կանցնես մօտով.
Իսկ թէ շնորհ տանես սեփական կառքով,
Յիմար էլ լինես... կընդունեն փառքով:

Ի Գ Է Ա Լ Ի Ս Ս

Երբ ուսանող էր համալսարանում,
Իդեալ էր փնտրում նա ամեն բանում.
Նա միշտ ասում էր. «Առանց իդեալի,
Կեանքն է անապատ, մարդն է խրղճալն»:

Բայց ահա՛ կեանքի նա զըպրոց մըտաւ,
Եւ, զիտէք, իդեալն ի՛նչ բանում՝ զըտաւ—
Հարուստ օժիտով մի աղջիկ առաւ
Եւ կրնկայ փողով... յայտնի մարդ դառաւ...

Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ի Ս Բ Ա Ն Ը

(ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ)

Չըմեռուայ ցըրախն խեղճ, քաղցած մի շան
Ես ոսկոր տուի. նա ուրախացաւ,
Ձեռքերըս լիզեց և իր շընական
Ամբողջ չարութիւնն իսկոյն մոռացաւ:

Իմ մի բարեկամն ընկել էր նեղ տեղ,
Օգնութեան հասայ, փրկեցի նրան.
Բայց նա մարդկային երախտիքի տեղ,
Թաքուն ամեն յեխ թափեց իմ վերան...

ԵՐԿՈՒ ԳԵՏ

Ահա երկու զեռ: Մէկն հուժկու ու խոր,
հոսում է զօրեղ, բայց ձայն չի հանում.
Մէկէլը — ծանծաղ, հոսանքն էլ — անզօր,
Բայց իր աղմուկով ականջ է տանում:

Խորամիտ մարդն էլ ամեն ազգի մէջ
Գործում է քաջոյժ, բայց լուռ ու անտես.
Եւ միայն ցանցառ զործիչն է անվերջ
Բռուում, աղմուկում, ծանծաղ զեռի սէս...

ԿԱՇԱՌՈՒՄԱԾ ՄԱՄՈՒԼ

Երբ հայոց թերթում
Ներբող են կարդում
Տրղբուկ աղայի անուան ու փողին,
Իսկոյն իմ մըտքում
Մի հարց է ծագում —
«Թերթը ո՞րքան է ստանում առդին...»:

ԵՐԿՈՒ ԵՐԵՍ

Թուքը երբէք քեզ չե բերիլ մեծ վրնաս,
Թէ որ կեանքում երկու երես ունենաս.
Մէկ երեսից ի՛նչքան ածեն թուք ու մուր,
Միւսը կըմնայ միշտ մաքուր...

Կ Ա Շ Ա Ռ Ք

Իւզ են քրտում կառքի անւին,
Որ ընթացքը թեթևանայ.
Կառքը իւզած անիւներով
Ծանրը ճամբան հեշտ կընթանայ:

Կեանքում կաշառքն, ո՛վ բարեկամ,
Շատ նրման է անւի իւզին.
Կաշառք տալով՝ մենք շատ անգամ
Հեշտ անցնում ենք զըժուար ուզին...

ԺԱՄ ՇԻՆՈՂ

Մարդու մէկը մեծ գանձ զիզեց
հողին ծախած սատանի.

Բայց մի օր էլ սիրտը ուզեց
Կրօնախտ զընալ... Ի՞նչ անի.—

Նա միտք արաւ մի ժամ շինել
Խեղձ, յետ ընկած հայ զեղում,
Եւ այդ ձամբով աթոռ զընել
Արքայութեան մէջ աեղում:

Գիւղացիք էլ ուրախացած՝
Տէնց լըսեցին այդ համբաւ,
Գիւղի բերքից հետերն առած՝
Եղ ու կարագ, ձուտ ու հաւ,

Ժամ շինողին բերին ընծայ
Եւ զօն տուին օրհնանքին.
«Ազն, Աստուած ջերիդ յիժ տայ,
«Կրօնախտ կրթայ քո հողին...»:

Բայց մի զիշեր աղէն քրնած՝
Յանկարծ տեսաւ երազում,
Ժամը պատրաստ, իսկ ինքն ընկած
Կրժօխքի սեւ կարասում¹⁾

Եւ սատանէն զըլլիւի վերեւ
Քրջփրջում էր աւանջին.

1) Հայկական ասանդումիւններում պատմվում է, որ զժոխքում կայ կպրով լիբը, միշտ եռացող մի մեծ սև կարաս, որի մէջ գցում են ամենամուռն մեղաւորներին:

«Ա, բարեկամ, գալըդ բարև,
«Ցանկալի հիւր մեր միջին...»

Աղէն սոսկաց... «Վայ իմ փողեր,
«Վայ, խաբուեցի...» — նա գոռաց.
Եւ երբ զարթեց, շնտ ուրախ էր,
Որ գեռ ժամը չէր շինած...

«ՀՐԱՇԱԼԻ ԳԼԽԱՐԿ»

Ախ, ինչ սիրուն ես... Գրչիւիդ երեք յարկ,
Աշտարակի պէս, դրոշկ ես գրչիւարկ.
Ասում են, մօղան այդ երեք հարկին
Շուտով կաւեցնի երեք յարկ կրկին...
Ափսոս, հայ աղջիկ, ես չեմ ասողազէտ,
Որ գրչիւիդ կանգնած՝ խօսեմ լուսնի հետ...

ՀԵՇՏ ՃԱՄԲԱՅ

Ի՞նչ ճամբով հեշտ է միշտ լըցնել զբրպան—
հարուստն այդ ճամբէն լաւ է իմանում:
Մէկին բաշխում է նա իր հին գուլպան,
Իսկ հարիւր-մէկի շապիկն է հանում...

ՉԻ ԵՒ ԿՈՎ

(ԱՌԱԿ ՄԵՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ)

Մի օր դուժան լըծուեցին
Դանդաղ կոմիւ ու արագ ձին
Եւ միատեղ ըսկսան
Երկիր վարել: Ձին վազան
հա խրրխրնջում,
Վեր-վեր թրուչում,
Նա ուզում է, օրպէս նեա,
Առանջ վազելը
հողն ահօսել
Իր լըծակից կովի հետ.
Բայց կոմիւ հանդարտ ու ծանրընթաց,
Ոտքերն հաղիւ շարժելով,
Կուճն է քաշում, ասես, թըմրած...

Ձին զայրացաւ. «Յիմնոր կով,
Թէ որ այգպէս, այդ խելքով
Պէտք է ինձ հետ երկիր վարես,
Լաւ է քեզ նոր ընկեր ճարես»:

— «Ո՛վ իմ առոյդ,
Ընկեր նըժոյդ,—

Պատասխանեց լըծակցին
Կոմիւ հեգնանքով. «այն ժիր ձին,
Որ ընկեր է ընտրել իրան

Դանդա՞ղ կով,
Նա էլ կովին շատ է նըման
Իր խելքով»...

Եւ կոմիւ ու ձին

Ըսկսեցին

Վէճի բրոնուած

Երկա՞ր - բարա՞կ.

Մէկը — կամայ,

Մէկէն — արա՞զ,

Անհաւասար, անհամաձայն

Գութան քաշի... Եւ վախճանը

Սյդպէս գործի եղաւ լոկ այն,

Որ փրշեցին համ գութանը,

համ էլ վընաս աւրով հողին՝
Խոսպան դաշտը անվար թողին...

Իմ մի ծանօթ հայ կըտրուելով ազգից,
Ընտրեց իր կեանքին ընկեր - լըծակից
Մի օտար աղջիկ — և ամուսնացաւ.
Եւ լուծ քաշելն՝ նա նոր հասկացաւ
Իր սրխալ քայլը... բայց ո՞ւշ էր արդէն.
Մարդ ու կին կըռուով քաշեցին դէս - դէն
հազիւ մի տարի գութանն օջախի.

Վերջն էլ այն արին,

Որ այդ գութանը

Տուին սար - քարին

Ու փրշեցեցին,

Ինչպէս կոմիւ ու ձին:

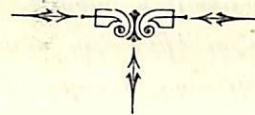
«ՋՈՒՍՏԸ» ԵՒ «ԿԵՆՏԸ»

Մարդը սրգեղ, կոշտ ու կուպիտ,
Հողին՝ դատարկ, ջէբը՝ լե՛ք.
Կին է առել ծաղկափրթիթ,
Իբրև ձեռքի խաղալե՛կ...

Արշէ՛ն, հաճիւ մարդու գլխում,
Ուշ ու միտքը փողի մէջ.
Սիրոյ ծարաւ կընկայ սրբտում,
Երազներին չըկայ վերջ...

Կեանք են անցնում մի յարկի տակ,
Բայց սրբտերով խորթ իրար.
Տարբե՛ր ձրգտում, տարբե՛ր ճաշակ,
Կինը—կըրանկ, մարդը—քանր...

Եւ նայելով ես այդ զոյգին
Միտք եմ անում—թէ մի օր
«Ջուխտի» կողքին... «Կենտը» բըսնի...
Ո՞վ է արգեօք մեղաւոր...

Թ Ղ Ա Ս Ա Ղ

Թ՛ռւղթ ու կանիձ, սեղան կանաչ,
Անքոն գիշեր, կռիւ ու վէճ—
Սհաս նոր քայլ զէպի առաջ,
Նոր գործի սէր ազգի մէջ...

Թռւղթ են խաղում հարուստ, անփող,
Տէրտէր, ուսեալ և անուս,
Նոյն խկ հայ կին, հայ ուսանող...
Յընծա՛, հայ ազգ, աչքբլղ լնւս...

Ի Գ Է Ա Լ

«Իդէալ, իդէալ» ենք դռում ամեն օր,
Բայց ոչ ամեն օր ապրում իդէալով.
Որպէս պրճնամոլ կրնկայ սիրած շոր,
Իդէալն հագնում ենք՝ տեղին նայելով...

Գ Ա Յ Լ - Բ Ա Ր Ե Պ Ա Շ Տ

Անթիւ են մեր մէջ դայլ-բարեպաշտներ.
(Մէկին, մանաւանդ, լաւ եմ ճանաչում...)
Մութով նա պաշտում սատանի պատկեր,
Լուսով անդադար Աստուած է կանչում... .

Արտասուք խրմել կամ արիւն ծրծել
Պատրաստ է նա միշտ—ամեն թըշուառից.
Բայց փորձիր մի ճանձ ոտքի տակ զըցել
Նա ահո՞վ, զողո՞վ կանցնի վերայից... .

Նա ժամ կըմտնի, Աստուծո գառան պէս,
Երեսին անվե՛րջ, անվե՛րջ խաչ կ'անի,
Բայց թէ կեանքի մէջ նրբա ճանկն ընկնես,
Մըսագործի պէս, կաշի՛դ կըհանի... .

Պ Ա Տ Ի Ի

Ասում են, մարդըս պէտք է իր անձից
Միշտ բարձրը դասի պատիւն անարատ,
Եւ ով զըրկուած է այդ անգին զանձից,
Նա է կեանքի մէջ ամենից աղքատ... .

Բայց թէ որ հարցնէք զուք հայ Կրեստին,
Կասէ. «Պատիւն է՝ արծաթ-արասին
«Եւ կեանքում անփող, դատարկ զըբպանը—
«Ինձ է ամենից անպատիւ բանը...»:

ԶՈՒՐ ՎԻՇՏ

Ո՛վ հայ աղջիկ, անգուր դէմքով,
Դարդ մի՛ արա ու մի՛ լար.
Մեծ օժիտով, փոքր խելքով
Երբէք տանը չես մընար:

Սերունդ ունենք ուսման տուած,
Կանցնի չորս կամ հինգ տարի,
Եւ կրտսնես շուրջըդ խըմբուած՝
Գիպլումաւոր մուշտարի...

ԳԻՊԻ ՄԱՄՈՆԱՆ

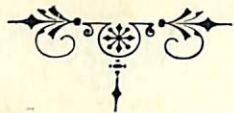
Մի օր հարց տուի ես Մամոնային.
«Ասա՛, ի՞նչ անեմ, որ քո սեղանին
Ես էլ հիւր լինեմ — և հիւր ցանկալի.
Ի՞նչ ձանապարհ ես դու ինձ ցոյց տալի»:

— Իմ ծոցը գալու կան շատ ուղիներ,
Ասաց Մամոնան, — ծուռ, ձախ, վար ու վեր...
Եւ որն էլ ընարես, իմ սիրած հիւրն ես,
Կոկ շիտակ ուղուց դու դարձրու երես...

ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔ

Երբ խելաղուրիլը խելք է քարոզում,
Լալիկն ուղում է ծաղրել հռետորին,
Բըլբուլի մասին ազուան է խօսում,
Սոխն էլ «հոսած է կոչում սրխտորին».
Երբ քօռը լոյսի դասեր է տալիս,
Էշն էլ ուղտին է զրցում մասխարա,—
Այս խելօք խօսքն է միշտ միտրս դալիս.
«Քաչալ, դեղ ունես, քո գըլխին արա»...

ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայում լոյս են սիրում,
Այնտեղ վառ է լոյսի ճրագ,
Ս.մեն մոլթ խորշ լոյս են փրում.
Իսկ մեզանում—ընդհակառակ...

Այնտեղ—ուսման, զրոքի սերը
Զարգանում է արագ-արագ.
Ցեյլ համար չեն զրոքերը.
Իսկ մեզանում—ընդհակառակ...

Եւրոպայում—զրոջի մարդը
Զօի չե կըտրում չոր ու բարակ.

Նրան չի մտշում հացի դարդը.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Եւրոպայում — ազգի դողին
Խաղի են անում ու խայտառակ.
Ուշք չեն դարձնում զիրքին, փողին.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Այնտեղ — կինը մարդ է անկախ,
Կեանք է մրտնում նա համարձակ,
Սիրում աղմտ, առում անվախ.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Եւրոպայում — չի ընդունուած
Ամենայն օր ժամ պատարագ,
Բայց կայ այնտեղ խիղճ ու Աստուած.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Եւրոպայում — դործը բարի
Դուրս չի պրծնում հրրապարակ,
Զուռնա փրչում: «Ես այս արի...».
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Այնտեղ — մանուկ դառան զըլխին
Արջ չեն կարգում դաստիարակ.
Կրթութիւնն է բձն ազգային.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Եւրոպայում — հացն օտարի
(Թէկուզ վըրէն իւզ ու կարագ)
Կոյր ուսողներ շմտ չէք ձարի.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

Եւրոպայում — լուրջ կրիտիկան
Նիւթն է քրննում ծանր ու բարակ,
Հապա տալիս վըկայական.
Իսկ մեղանում — ընդհակառակ...

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅ ԱՂՋԿԱՅ ԱՂԲՈՄԸ

Պօէան հաւանեց մի քընքոյշ էակ,
Նըբան անուանեց երկնային հրեշտակ.
Եւ մի օր ասաց հաւանած աղջըկան.
«Ի՞նչ գրեմ ալբօմումդ—վառ սիրոյս նըշան»:

—«Գըբիր,—կոյսն ասաց,—միամիտ պօէտ,
Որ քո հրեշտակը կըկապուի քո հետ,
Թէ որ թողնելով դու Մուսա, Պառնաս,
Բօրսայում ոսկու մե՛ծ երգիչ դառնաս...»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՐՏԻԿԱ

«Գիրքն ստացանք... էջ չորս հարիւր,
«Գինն է աժան, տիպն է մաքուր,
«Փլանի գըրած, փստանի տըպած,
«Փլան քաղաքումն է լոյս տեսած.
«Խոստանում ենք այլ ժամանակ
«Խօսել երկար և ընդարձակ...»:

*

Եւ անցնում են շաբաթ, ամիս,
Տարիք զընում, տարիք գալիս.
Իսկ կրիտիկան՝ տէր իր խօսքին՝
Գիրքն է քըննում... էջը՛ զատկին...»

ՕՐԻՈՐԳ Ը-ԻՆ

(ՈՐ ԽՆԴՐՆԷԼ ԷՐ ԼՈՒՍԱՆԱՐ ՊԱՏԿԵՐՍ՝ ՄԱԿԱԳՐՈՒԱՆ ՈՐ ԵՒ Է
„ԳՐՉԻ ՀԱՆԱՔՈՎ“)

Ուղարկում եմ քեզ իմ պատկերն,
Վերան գրբաձ երկու տող.
«Խենթ հարուստին ծախիր քո սերն,
«Խելքը գրճ է, առանց փող...»:

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԱՂՕԹՔԸ

Սասուած, չեմ խնդրում Գեղնից դափնիներ,
ձառեր, յօբելեան, ուղերձ, հեռաղիր,
Փառաւոր թաղում, մահից յետոյ սէր—
Այդ ողջն ինձ կըսայ հայրենի երկիր...

Մի բան է խնդիրքս, ո՛վ Տէր երկնաւոր,
(Այդ բանն ինձ ազգըս երբէք չի տալու.)
Տո՛ւր ինձ կըսոր հաց, կամ այնպէս շընորհ,
Որ կարողանամ օղով ապրելու...

Ժ Ո Ղ Ո Վ

Հաւաքուել էինք բաղնաթիւ հայեր
Մի շատ կարեւոր մեծ գործի համար.
Ժողովում կիրքը — մեղ նախագահ էր,
Ուշունցը — հռետոր, Ոխը — քարտուղար...

Եւ ակնթարթում մենք իրար անցանք,
Տեղ տուինք նոյն խակ տուր ու զըմփոցին.
Վերջն էլ ժողովը թողինք հեռացանք,
Մաղե՛ չափ մի շահ չբերած գործին...

Միայն դուրս գալիս՝ զըռան մօտ անձայն
Տեսանք մի էակ՝ վիզը ծուռ կանգնած —
Արդարութիւնն էր այդ հալածական,
Որին նախագահն ժողով չէր թողած...

ՀԱՅ-ԵՒՐՈՊԱՅԻ

(ՄԵՐ ԱՂԱՅԱԿԱՆ ՏԻՊԵՐԻՑ)

Էշն Էն էշն է — փայանն է փոխել:
Ժողովըդ. խօսք:

Երէկ հաղին հին արխայուղ,
Ուրբին — ջորաբ, արեխ ու քօշ,
Մականունն էր «եղան զըլուխ»,
Կերած ձաշը — սոխ ու լօշ:

Տունը — տուն չէր, այլ հաւի բուն,
Բընում աղտոտ պուծախում:
Արհեստ չունէր — նա օրն ի բուն
Զու էր առնում, ձու ծախում:

Այսօր... տեսէք, նա մեծ մարդ է
Համ ապրուստով, Համ շորով.
Ում տուն մըանի—նա տան զարդ է
Իր լի ջէքով, լի փորով:

Ասիական կեանքն է ատում,
Եւրոպայով շլլացած,
Առանց լառի Հայ չի ուտում,
Սոխն ու լոջը մոռացած:

Սէյր անելիս փողոցներում
Քիթն է ցըցում միշտ վերև.
Ինքն առաջին չի բարևում,
Բարևներն են բազմաձև...

Պինդ հազում է, բարձրը խօսում,
Հաշուով շարժում ձեռ ու սա.
Ուրիշին է խելք քարողում,
Ինքը խելքի միշտ կարօտ:

«Երկրի աղն» է իրան կարծում
Յարգանք, պատիւ սպասում:

Ազգի կեանքում, ամեն գործում
Դեր խաղալ է միշտ ուզում:

Հոգի՛ն կրտայ, որ քիթ խոթի
Հասարակաց գործի մէջ.
Հէնց որ խոթեց, Տէրն աղատի,
Անսանձ «ես»-ին չըկայ վերջ...

Բայց ի՞նչի Հայ-եւրոպային
Խօսքի, վէճի բռնուելիս,
Մշինքան սիրում էլի քային
Եւ քացի է միշտ տալիս...

Ի՞նչի... Թէ որ լաւ միտք անէք,
Հէ՛ջ չըպէտք է զարմանալ—
Փալան փոխած էլը երբէք
Ազնիւ նրժոյգ չի զառնալ...

ՆԱԽՇՈՒՆ ԹՈՒՉՈՒՆՆԵՐ

Պրճնասէ՛ր կանայք, որ զիշեր յերեկ
Քուններդ կրտրած, ուրիշ հոգս չունէք,
Բացի հագնուելուց, ձօխ զարգարանքից,
Հօկ ձօխ լաթեր էք դուք խընդրում կեանքից,
Որ լաթի սիրոյն հոգի էք տալիս,
Երբ կայ—ծիծաղում, երբ չըկայ—լալիս,
Եւ յաճախ լաթի համար զարգարուն
Ձեր սէրն էք ծախում չըսիրած մարդուն,—

Չըզիտեմ, ի՛նչե՛, ձեզ մըտիկ տալիս՝
Ա՛յն բընագէտն է իմ միտը գալիս,
Որ հաստատում է, թէ թըռչուններից
Նա՛ է անտաղանդն, անխելքն ամենից,
Որն աւելի է փետրով զարդարուն.
Եւ բընագէտը (չեմ յիշում անուն)
Իր ասածներին իբրև օրինակ,
Բերում է նախշուն ՍԻՐԱՄԱՐԳ, ԹՈՒԹԱԿ...

ՅԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1

Կուզէի լինել հայ աստուածաբան,
Նոր վերագարձած արտասահմանից.
Ցոյց տալ խեղճ ազգիս դրոսիտի ճամբան,
Ազատել նրբան «բազում մեղքերից»...
Շատերի նրման, և՛ ինձ Մայր Աթոռ
Կրտար, անկասկած, պաշտօն փառաւոր...

2

Կուզէի լինել ևս հայ խրմբագիր,
հայոց «այբուբէնն» ակնոցով ջոկող:

54

Փանջ ու բեկլամով տըպել լըրագիր,
Կեանքում չըզրած բընաւ ոչ մի տող...
Համբերող հայ ազգն իմ պէսին, անշուշտ,
Կրտար համ անուն, կըպահէր համ կուշտ...

3

Կուզէի լինել հայոց վանքերից
Մէկի վանահայր — հռու անկիւնում,
Որ մարդ չըտեսներ — եկամուտներից
Ո՛րքան է ծածուկ իմ ջէբը գընում...
Եւ, հարկաւ, իմ Պետն ինձնից գոհունակ՝
«Պի՛նդ տեղդ նըստիր» — կրտար ինձ կոնդակ...

4

Կուզէի լինել հայ երեցփոխան,
հաշիւ չըտուող տասնեակ տարիներ.
հէնց ժամի կողքին ես էլ սեփական
Շէնք կըշինէի, դառած տընի տէր...
Եւ թէ մի հայ թերթ անուանէր ինձ գող,
Մի ուրիշ հայ թերթ կըկարդար ներբող...

55

« Ա Ս Տ ՈՒ Ա Ց »

Չախորդ օրերին, երբ նեղն ենք ընկած,
Ամեն մի բուսէ «Աստուած» ենք կանչում:
Բայց Հէնց գործներըս աջողակ գընաց,
Իսկոյն սատանի երեսն ենք պաշում...

Խ Օ Ս Ք Ե Ր ...

Օ՛ր, հաւատացէք, անձայր կրկնքում
Չեն փայլում այնքան բազմաթիւ աստղեր,
Որքան լըսում եմ ես հայի կեանքում
Խօսքեր և խօսքեր...

Ահա՛ ժողով է: Հայերն հաւաքուել
Ազգային մի մեծ աղէտի համար,
Խորհուրդ են անում, թէ ի՛նչպէս փրկել
Հայ սովեալներին անտերունչ թըշուառ.
Եւ սկսում է աղէտի առթիւ
Ճառեր, կարեկցանք, խօսում են, խօսում:
Խօսքերն են սիրուն, խօսքերն են անթիւ...
Իսկ խեղճ սովեալներն հայ են աղերսում...

Գործիչ ենք թաղում: Դամբանի առաջ
Խռնուած է երկսեռ բաղնաթիւ ամբոխ.
Լքում ես չորս կողմդ կարեկցանք, հառաջ
«Ահ, ի՛նչ վաղ մեռաւ, ափսոս, հայ գործող»...
Եւ սկսվում են հայ գործչի մասին
Դամբանականներ, թէ ի՛նչ է արել.
Բայց նայէ՛ք խեղճի մաշուած երեսին,
Սյնտեղ կրկարդաք. «Քաղցի՛ց եմ մեռել...»

Շքեղ խնջոյք է: Շամպայնն ու զինին
Թափվում է առատ, հեղեղի նրման.
Սեղանաւորներ լի թասեր ձեռին
Գոռում են. «Կեցցէ՛ հայն ու հայաստան».
Ճառեր են ասում՝ կատարը տաք-տաք,
էն էլ ի՛նչ ճառեր, ի՛նչ ուխտ ու խոստում
Ազգին օգնելու... Բայց մի՛ հաւատաք—
Վաղն այդ բոլորը կըցնդի օդում...

Մի այլ տեսարան: Մայրաքաղաքում
հաւաքուած մի խումբ հայ ուսանողներ
ձառում են՝ ծրխով լըցուած սենեակում,
Քարողում իդէալ վե՛հ սկզբունքներ...

Սնցնում են տարիք... Պատկերը նախկին
Տեսնում ես փոխուեց... Կեանքի բաղարում
Նոյն ուսանողներն այլ շապիկ հագին,
Սուրբ իդէալներն են փողով վաճառում...

Օ՛, հաւատացէ՛ք, անձայր երկնքում
Ձեն փայլում այնքան բաղնաթիւ աստղեր,
Որքան լքում եմ ես հայի կեանքում
Խօսքեր հա՛ խօսքեր...

ԱՆՀՈՒԿ ԿԵԱՆՔ

Անգործ ու փափճեկ ապրելու համար,
(Ի՞նչ այս խրոտառը լու՛ս միտրդ պահիր.)
հագիր փարաջա, գըլխիդ զի՛ր վեղար
եւ հայոց Թեմի առաջնորդ եղեր...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒԻ

—Մի՛ աք, իմաստ չըկայ ձեր գըրուածներում...
«Բայց դուք, ո՛վ պարոն, փաստե՛ր չէք բերում».
—Փաստե՛ր էք ուզում: համեցէ՛ք, խսկոյն,—
Ձեր քիթը մեծ է, ձեր դէմքը—զըժգոյն,
Աչքերնիդ՝ ակնոց, միրուքնիդ՝ երկար...
Ըստ լոգիկայի՛ դուք շատ էք արխամար...
«Բայց դո՛ւք... ո՛վ պարոն, մի՞թէ կարող էք
Ողջամիտ դատել, երբ զիշեր ցերեկ
Թու՛թուն էք քաշում— ձեր փոքրիկ քրթից
Ծուխն է անպակաս, զո՛ւրկ էք և միքէլց...
Ի՛նչ էք արխամարը՝ ըստ լոգիկայի,
եւ ընթերցողն էլ այդ կըվըկայի»...

ՊՐԻՆՑԻՊ

ՆՈՒԷՐ ԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԻՆԱՅ ԼԱԶԱՐԵԱՆՅՈՒՆ

Մնւտ է, եղբայր, որ հայը դեռ
Յեւ է մնացած և անուսում:
Ամեն գործում եւրոպասէր—
Պրինցիպից է նա միշտ խօսում:

Ա՛ռ, ո՛ւմ կուզես—վաճառական,
Գիտուն, տրդէտ, ժամկոչ տէրակէր—
Ի՛նչի համար զիմես իրան,
Մէջ կըբերի նա պրինցիպներ:

Խեղճի օգտին փող ես խընդրում,
Թերթ ես տալիս ստորագրութեան.
Բայց պրինցիպով նա չի օգնում,
Նա ընդդէմ է ողորմութեան:

«Դէթ որբերի՛ն եղէք օգնող»,
Աղերսում ես հայ մեծատան.
—«Ո՛չ, պրինցիպով ես չեմ կարող,
Ես դէմ էի ազգի շարժման»:

«Իէ՛, հայ թերթին գոնէ զըրուէք
Դուք բաժանորդ»:—«Ո՛չ այդ կերպով
Թերթին ոյժ տալ—օ, ինձ ներէ՛ք—
Հակառակ եմ ես պրինցիպով»:

Նախատում ես—ի՞նչու որդիդ
Հայոց լեզուն չի ուսանում.
Եւ հայն իսկոյն կոսմօպօլիտ՝
Պրինցիպներ է մէջ տեղ հանում:

Հայ կայ հիւանդ, աղքատ, անտէր,
Հայ բըժիշկ ես դու ձայն տալիս.

Դարձեալ պրինցիպ... Գոքաօրը մեր
Աղքատ տըներ չի ման գալիս...

Հայ է մեռնում անօգնական,
Հայ տէրտէր ես իսկոյն կանչում:
Էլի պրինցիպ... Հայ տէր-բարան
Աղքատ մեռել չի ճանաչում...

Սուտ է, եղբայր, որ Հայը դեռ,
Անուսում է և յետ մնացած.
Հայի նրման պրինցիպատէր,
Կոկ Հային է ստեղծել Աստուած...

Ա Ռ Ա Կ Ն Ե Ր

ՔԼՕՐԻԱՆ

1.

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԳԻ

— «Աս՛ի ինձ, հայրիկ, ի՞նչ ձանապարհով
կարող եմ հասնել բախտաւորութեան», —
Գարձաւ իր հօրը՝ որպի՛ն հարց տալով,
Եւ հօրիցն առաւ այսպէս պատասխան.

«Աշխատել ձեռքով,

Աշխատել խելքով,

Ծառայել ազգին ու հայրենիքին,

Միշտ զիրք ու դրօշ ունենալ ձեռքին,

Եւ ընդհանրութեան լինել օգտակար —

Ահա՛ քեզ բախտի սիրուն ձանապարհ»:

—«Օ՛հ, այդ ծանր է շատ: Արդեօք չըզխեմ՞ս,
հայրի՛կ, այլ ուղի»:

«Գիտե՛մ, ի՛նչպէս չէ—պէտք է օձի պէս
Եւ գաղտագողի

Վեր սողալ, մրտնել «բարձր» ծակուծուկ,
Բանեցնել շընորհ՛ աղուէսին յատուկ...»:

—«Ո՛չ, այդ ստոր գործ է, կեղտոտ ճանապարհ»:

«Է՛հ, եղեր ուրեմն... ուղղակի յիմար.
Այդպէս էլ շատերն հասնում են, որդի՛,
Փառքի ու բախտի...»:

ՃԱՂԱՏՆԵՐԻ ԿՈՒՒԻԸ

Երկու ճաղատ բարեկամ
Սէյրի ելած մի անգամ,
Տեսան յանկարծ — քիչ հեռուն
Մի ինչոր բան պըսպըղուն
Խոտերի մէջ կրփայլէր:
Ուրախացան երկուսն էլ.
—«Գիւտը ի՛մն է» — մէկն ասաց.
«Դարդակ, դարդակ դուրս մի՛ տա»,
Միւսը գոչեց տաքացած.
«Է՛նք առաջինն ևս զըտայ...»:

Եւ սկսուեց նրբանց մէջ
Մի չընենուած կօխ ու վէճ.
Է՛լ մէջք, է՛լ կողք չեն հարցնում,
հասած տեղին հա՛ կըպցնում,
Պօկ չեն գալիս մէկմէկից.
Եւ իրարու մերկ զըլելից
Երկու ճաղատ բարեկամ,
Աւաղ, վերջին մնացն անգամ
Առան, անխնայ փետեցին,
Եւ, վերջապէս, զաղբեցին,
Որովհետեւ զիւտը նրանց—
Կտարած սանդը էր՝ դէն զըցած...

ԲԱԶԷ ԵՒ ԱՂԱԻՆԻ

Գիշաօրիչ Բաղէն
Փետրում էր անդէն,
Սնպարտ Աղաւնուն իր սուր ճանկիրում.
«Ճանկըս ես ընկել զձեր ես աշխատում
Պըրծնել իմ ձեռից... Ա՛խ, դուք նենգաւոր,
Զարութեան սովոր,
Խորամանկ օձեր.
Օ՛, լերբ ցեղը ձեր
Լա՛ւ ենք ճանաչում և, զիտենք ինչպէս,
Ատում էք դուք մեզ.
Բայց կան աստուածներ վըրէժխնդրութեան,
Նրբանք ամենքին կանեն դատաստան»:

—«Ո՞ւր է, երանի՛,
Թէ այդպէս լինի,

Զայնրդ լըսէին արդար աստուածներ»,—
Խըղձուկ Աղաւնին տընքանց կիսամեռ:
«Ի՞նչ, ի՞նչ, ուրացող, այդ ի՞նչ ասացիր,
Մի մէկ էլ կըրկնիր».

Դու չես հաւատում հա՛ աստուածներին,
Նախախնամութեան կարող յոժերին.
Է՛հ, ուզում էի աղատել ես քեզ,
Բայց չէ, տեսնում եմ, որ արժանի չես.
Մեռի՛ր ուրեմըն, չէ՛ք քեզ փրկութիւն,
Անաստուածներին չըկայ թողութիւն»:

ԼԱՇԱՄԲՕԴԻ

1.

ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԷՇԵՐ

Վար-չըկար մի մարդ՝ անչափ բարեսէր.
Եւ ահա մի օր նա ականջ դրած
Իր սրբոյի ձայնին, աղատել կուղէր
Ճընշող փալանից իր էշին սիրած.
Եւ ի՞նչ էք կարծում... (Ես չեմ հաւատում),
Բայց աւանդութիւնն այսպէս է պատմում,
Որ այդ բանն հէնց որ էշն է իմանում,
Սիրտը կտարվում է, սաստիկ նեղանում,

Եւ սկսում է բարձրաձայն զըռալ—
էդ ո՞ր օրուանից, կուզեմ իմանալ,
Եւ ո՞ր խելօքն է կարգ-կանոն զըրել,
Որ մեծ ամօթ է՝ մեզ փալան կըրել,
էն օրից, հէնց որ ևս աչք եմ բացած,
Սիրով եմ մշջքիս միշտ փալան կըրած.
Իր փալանո՞վն է հայրըս պարծեցել,
Փալանի տակն է պապըս մեծացել,
Ես էլ ո՞ղջ կեանքըս նըրանց հետեամ՝
Երբէք փալանըս չեմ զընի ևս ցած...

ԵՐԵՒԱՅ ԵՒ ՃՐԱԳ

Մի օր երեխան մայիլ աչիրով
Ճրտգինն նայելով,
Սկսեց լոյսին պատմել մի առ մի
Փափազը սըրտի—
Կուզէի ես էլ այ ճրագ լուսատու,
Քո փայլն ունենալ քեզ նըման լինել
Օգուտ տալ մարդկանց և, ինչպէս որ դու,
Ամեն մոլթ տեղեր շող ու լոյս փըռել:
«Այդ լա՛ն փափագ է» — յանկարծ երեխան
Առաւ պատասխան—

«Կեանքում ապրելով՝ խաւարն հալածել
Ու լոյս տարածել,
Բայց աջողվում է դա շատ քրչերին.
Այդպիսի քաջ գործ անձնուրացութեան
Շատ պինդ է պառկում մարդու ուսերին.
Եւ ով ուղում է հասարակութեան
Պայծառ ծառայի,
Նա պէտք է վերջը, ճրրագի նրման,
Ե՛ւ ինքը պրօւի»:

ՎՏԱԿ ԵՒ ԵՐԵԽԱՆԵՐ

Լեռներից վազող վըտակն յորդացած,
Աղմուկով նետուեց գիւղական փողոց,
Ուր հէնց այդ ժամին խաղողն էր ընկած
Ահագին մի խումբ գիւղական տղոց.
Տրղերքն ապշեցան
Ու իրանք անցան,
Բարձրացրին իսկոյն աղմուկ, աղաղակ.
«Տեսէ՛ք, ա՛ տրղերք, ի՛նչպէս է արագ,

Ինչպէս է զրժուած նա վազում անկանդ,
Եւ ջըրեր լէն - լէն
Փրօում դէս ու դէն,

Ամբողջ զիւղին է նա սպառնում վըտանդ.
Բայց բախտը բերեց, որ այս չար ժամին
Այստեղ զբանուեցանք այսպէս խրմբովին.

Դէ՛հ, դորժ անգագար,
Աշխատե՛նք անվախ,
Կրօնե՛նք փայտ ու քար,
Յարդ, աւաղ ու ցախ»:

Եւ ահա խկոյն խօսքը մէկ արած,
Եռանդով լըցուած,

Քաջ երեխաներն դորժ են սխտում,
Գործն է թունդ եռում,

Քափ-քըրտինք մրտած՝ դէս ու դէն վազում,
Քարեր են բերում,

Որ դադարեցնեն վըտակի հոսանք,
Բայց զ՛ուր աշխատանք...

Վըտակն անզուսպ է և անյտղթելի,
Նա հէնց առաջ է, առաջ սըլանում
Եւ խեղճ զիւղական երեխաների
Կանգնած պատերն է քանդում ու տանում...

Յողնեցան տրղերքն. եռանդն էլ սառաւ,
Այնքան աշխատանքն անօգուտ դառաւ...

Եւ յորդ վըտակը նըրանց էլ կռանէր,
Իր հետ կըտանէր

Բայց մեր քաջերը շուտ զըլխի ընկան,
Թողե՛ն, պ՛ուկ եկան...

Այդպէս վըտակ է — առաջգիմնութիւնն.
Եւ թըմրած կեանքի արի պաշտպաններ
Ո՛րքան էլ ջանան կանգնել ամբութիւն,
Պատնէշով նըրա հոսանքը փակել
Չ՛ուր է... Ժամանակն նըրանց դորժերի
Հետքն անգամ ջընջած՝ կըտանի իր հետ,
Ինչպէս զիւղական կարճ-խելք աղաների
Կըրած ցախ ու փետ:

ԳԵԼԼԵՐՏ

ԿԿՈՒ

«Քաղաքիցը նոր ես չըռեւ, բարեկամ,
Ս.սա, ի՞նչ են այնտեղ խօսում մեր մասին,
(Կրկուն հարցրեց Կաչաղակին մի անգամ).
Օրինակ՝ հէնց առնենք փոքրիկ սոխակին,
Շատ կուզէի իմանալ թէ քաղաքում
Ով ի՞նչպէս է նրա երգը հաւանում):
—Օ, սոխակը տաղ ասելիս այդու մէջ,
Ողջ քաղաքի հիացմունքին չըկայ վերջ):
«Իսկ արա՞նտը».

Արտուտն էլ է երգելիս,
Իր երգերով շատ շատերին զուր գալիս:

«Այ զարմանք բան: Իսկ սարեկին լըսելով՝
Ի՞նչ են ասում քաղաքացիք».

—Շատ սիրով

Նըրան էլ են գովում:

«Մի՞թէ... բայց էլի

Քեզ բարեկամ, մի բան հարցնել կուզէի.
Արդեօք երբէք քաղաքում դու չե՞ս լըսած
Իմ մասին էլ մի քանի խօսք»:

—ձիշան ասած,

Այնտեղ, քոյրի՛կ, անունդ անգամ, որ ասես,
Ոչ տալիս են, ոչ էլ երբէք յիշում քեզ:
«Ա, —պինդ ձղաւեց Կրկուն սաստիկ զայրացած,
Որ այդպէս է, ես ցոյց կըտամ այդ մարդկանց,
Մինչև մահըս, ի՞նչքան մէջըս ոյժ ունեմ,
Ես ի՞նչս ինձ կըգովեմ):

ՐԱՏԻՍՐՈՆՆ

ՄԱՔՈՒՐ ԺԱՆԱՊԱՐՀ

—Պատուելի՛ ջորի, ես չեմ հասկանում
Ի՞նչի ես դու հէնց քայլերդ ծրուում
Դէպի անդունդը: Ախար, չէ՞ այնտեղ
Համ ահալի է, համ ճամբէն է նեղ:
Ասա՛ ինձ, ի՞նչ է արդեօք պատճառը,
Ի՞նչն է քեզ մըղում դէպի վըտանդը.
Ուզում ես կարձել ձիդ ճանապարհը,
Գին չունի արդեօք քո սչքում կեանքը,

Թէ՛ հէնց ուզակի

Ընկել ես կողքի,

Որ ցոյց տաս, թէ միշտ քո երակներում
Իշական յամառ արիւնն է եռում:
Գիացիր, պատուելիս, որ ես իմ զըլխից
Ո՛չ ձեռք եմ քաշել, ո՛չ զըզուել կեանքից,
Եւ խօնարհարար կըլինդրէի քեզ
էլի առաջուայ մեծ ճամբան բըռնես:
«Տէ՛ր իմ, ես երբէք յամառ չեմ կղած,—
Ջորին զըլխակոր տուաւ պատասխան.—
Ո՛չ էլ կեանքն է ինձ ատելի դարձած.
Բայց որ թողնելով մեծ ու լայն ճամբան,
Այս նեղ շաւղովն եմ առաջ ընթանում,
Եւ վըտանգն անդամ ինձ չի վըրդովում,
Պատճառն այն է, տէ՛ր—մեծ ճամբի մէջ տեղ
Տեսնում եմ շատ ցեխ.
Թ՛ող այս նեղ ուղիս լինի տատասկոտ,
Ոտքերըս ծակեն փըշիրը սուր-սուր.
Գօնէ չեմ լինի ես երբէք ցեխոտ,
Կըմընամ մաքուր»:

Սյրպէս, սիրելիք, և պատուի ճամբան
Մարդկային կեանքում
Փրշոտ է լինում,
Եւ նա է փառքի, զովնստի արժան,
Ով այս աշխարհում ուղին փրշալեց
Գերադասում է հարթ ճանապարհից:

Պ Ո Ւ Շ Կ Ի Ն

ԵԿԱՐԻՉ ԵՒ ԿՕՇԿԱԿԱՐ

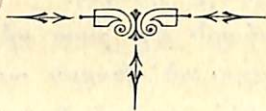
Մի օր կօշկակարն պատկեր զըննելով,
Կօշիկների մէջ սրխալ նրկատեց.
Նրկարիչն իսկոյն վըրձինն առնելով՝
Սրխալը շտկեց:

Սակայն կօշկակարն էլ շատ սիրտ առաւ
Եւ ուռած-փրքուած՝ խօսքն առաջ տարաւ.
«Երեսն էլ է ինձ, պարոն նրկարիչ,
Ծուռ թըւում մի քիչ
Եւ, իրան ասած, կուրծքն էլ չափազանց
Մերկ է նրկարած»...»

Նըկարիչն խկոյն խօսքը կըտրելով,
Գոչեց անհամբեր.

— «Դատիր, բարեկամ, միայն դատելով,
Դու մի բարձրանար կօշիկներից վեր»:

Բարեկամ ունեմ ես աչքի առած.
Զըդիտեմ ի՛սկը — ի՞նչով է նա քաջ,
Ի՞նչ բանում զիտուն: Բայց լեզուին նայես,
Լեզուով նա խիտ է: Մէկն ասի՝ ի՞նչ ես
Դու աշխարհ գատում,
Երբ խելքըդ հաղել կօշիկն է պատում:

ԽԵՄՆԻՑԵՐ

ՍԱՐԳԻ ԵՒ ՃԱՆՃԵՐ

«Մ, գիտեմ հիմայ», — բարձրաձայն գոչեց
Սարգին ուրախացած.

«Պատձառը զըտայ — ի՞նչու ոչ մի մեծ
Դեռ ճանձ չեմ բրունած,

Իսկ մանրը-մըժուր, իրքան կամենար.
Արի, ոստայնըս փրօւեմ լայնարձակ,
Ո՛վ գիտէ, զուցէ, ճանկ զըցեմ այդպէս
Մեծերին նոյնպէս»:

Եւ ոստայն փրօւած՝ սպասում է զուր.
Ընկածներն էլի մանր են ու մըժուր.

Իսկ թէ մեծ ճանճ է վրայ թռչում յանկարծ,
Ձի' մնում ոստայնում,
Ոստայնը պատռած՝
Իր հետն է տանում:

Նոյնն է պատահում
Ե՛ւ մեզ հետ կեանքում:
Փոքրը մարդ եղար, որ կողմն էլ շուռ դաս,
Փորձանքն է իսկոյն զըլխիցդ անպակաս.
Բայց առ, օրինակ,
Դատաստանի տակ
Ընկած մի մեծ մարդ՝ գողութեան համար.
(Ով ինչ ուղում է, թող ասի, զրբի)
Նա դատաստանից դուրս կըգայ արդար,
Իսկ փոքրիկ գողը պատիժ կըկրբի:

Յ Ա Ն Կ

Յ Ա Ն Կ

	Էջ.
Գլնա՛, իմ գրքո՛յկ	5
Հայ բարեգործներ	7
Թուրք	8
Մեծ վեշտ	9
Մեծութեան աթոռ	11
Հայ քահանայ	12
Փրկութեան ուղի	13
Աղմուկ	14
Մրջիւններ և խլուրդ	15
Կեանքի խնջոյքում	17
Իգէալիտ	18
Աշխարհիս բանը	19
Երկու գետ	20

	ԷՋ.
Կաշառուած մամուլ	21
Երկու երես	22
Կաշառք	23
Ժամ շինող	24
«Նրաշալի գլխարկ»	27
Նեշտ ճամբայ	28
Զի և կով (առակ մեծերի համար)	29
«Զուխտը» և «Կենտը»	32
Թղթախաղ	34
Իդէալ	35
Գայլ-բարեպաշտ	36
Պատիւ	37
Զո՛ւր վեշտ	38
Դէպի Մամոնան	39
Խելօք խօսք	40
Նմանողութիւն	41
Ժամանակակից հայ աղջկայ ալբոմը	44
Հայկական կրթական	45
Օրիորդ X-ին	46
Հայ հեղինակի աղօթքը	47
Ժողով	48
Հայ-եւրոպացի	49
Նախշուն թռչուններ	52
Ցանկութիւններ	54

	ԷՋ.
«Սատուած»	56
Խօսքեր	57
Անհոգ կեանք	60
Հայկական բանակուիւ	61
Պրինցիպ	62

Ա Ռ Ա Կ Ն Ե Ր

Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա Ն

1. Հայր և որդի	67
2. Ճաղատների կուիւր	69
3. Բաղէ և Աղանի	71

Լ Ա Շ Ա Մ Բ Օ Դ Ի

1. Աղատութիւն և էշեր	73
2. Երեսայ և ճրագ	75
4. Վտակ և երեսաներ	77

Գ Ե Լ Լ Ե Ր Տ

Կիւ	80
---------------	----

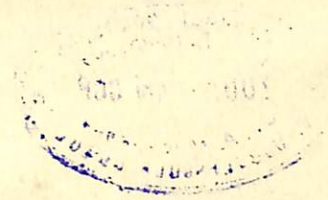
	58
ՐԱՏԻՍԹՈՆՆ	
Մարուր ճանապարհ	82
ՊՈՒՇԿԻՆ	
Նկարիչ և կոշկակար	85
ԽԵՄՆԻՑԵՐ	
Սարդ և ճանճեր	87

Р. 1939г.

Акт № 7/78
ВН. АДН. Л.

ՄԵՐ ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՐԱՆՈՒԳ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բանաստեղծութիւններ I հատոր (սպառուած) —	50
Բանաստեղծութիւններ II » (սակաւածի) 1 —	
Արձակ բանաստեղծութիւններ (Տուրգենեւի) .	50
Երեք զտոյց (Գիւի զը Մոպասանի)	50
ԳՐԶԻ ՀԱՆԱՔՆԵՐ	50

Տպագրութեան համար արդէն պատրաստ է «ՌՌԻՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ» խորագրով մեր թարգմանական աշխատութեան առաջին հատորը՝ մօտ 250 էջ, որը թարգմանողըս նիւթական անձեռնհասութեան պատճառով մինչև այժմ մնում է անտիպ: Այդ հատորը բաղկացած է Պուշկինի, Լերմոնտովի, Նեկրասովի, Կոյցովի, Պլեչէեւի և Նիկիտինի երկերից:

Տպագրութեան համար շուտով պատրաստ կը լինի մեր նոր աշխատութիւնը՝ «ՕՏԱՐ ԴԱՇՏԵՐԻՑ» (Բանաստեղծութիւններ):

H A P M
2-5

271
311.2

Մեր Հասցեն՝ Москва, Садовая—Каретная,
меблирован. комнаты Носальскаго, № 10.
Александр Цатуріану.

« Ազգային գրադարան

NL0348384